

Mediestorm og mediemagt

Vi har set en del voldsomme mediestorme på ældreområdet. Hvordan opstår de – og hvilke konsekvenser har mediernes fokus på fx hjemmepleje og ældrecheck?

For to år siden rasede den seneste mediestorm på ældreområdet. Den startede den 23. maj 2006, da journalistpraktikant Marike Jensens optagelser med skjult kamera fra plejecenteret Fælledgården blev vist i Magasinet Søndag på DR. Optagelserne genererede meget medieopmærksomhed om ældreplejen i Danmark og blev til en egentlig mediestorm, der varede ca. tre uger.

På trods af, at de konkrete billeder fra Fælledgården var en nyhed, var der intet nyt i sagens tema eller for den sags skyld mediedækningen deraf. Det var langt fra første – og næppe ej heller sidste – gang, at medierne kunne berette om skandaløse forhold i den danske ældrepleje. Alene i perioden 2000-2005 rasede der fem mediestorme på ældreområdet, og i 2006 kom så den sjette. Efter vores mening gør dette mediestormene på ældreområdet interessante at undersøge.

Mediestormene på ældreområdet er interessante, både fordi de fylder meget i medielandskabet, og fordi de tvinger det politiske Danmark til at forholde sig til dem: Umiddelbart kunne man fristes

til at tro, at politikerne først reagerer og retter fejl og mangler i fx hjemmeplejen, når medierne kaster lys over problemerne, og at medierne derfor har en direkte politisk magt i Danmark.

De gentagne mediestorme på ældreområdet bliver heller ikke mindre interessante af, at de ikke udelukkende er et dansk fænomen: Vi har således fundet eksempler på lignende mediestorme i Sverige, Irland, England og Australien, blot for at nævne et par eksempler.

I vores undersøgelse har vi, foruden at beskrive mediestormenes fællestræk, søgt svar på, om de rent faktisk medfører egentlige ændringer i form af politiske beslutninger. Vi fremdrager de væsentligste resultater i denne artikel, mens vi henviser særligt interesserede til bogen *Mediestormens magt*, som er udkommet på Syddansk Universitetsforlag.

De gunstige vækstbetingelser

Hvis ældreområdet er en slags drivhus for mediestorme, er det væsentligt at undersøge, hvorfor netop ældreområdet

giver stormene gunstige vækstbetingelser: For det første er ældresektoren et stort og centralt serviceområde i velfærdsstaten, og det er ganske naturligt, at både borgere og medier forventer, at politikerne "gør noget ved problemerne", hvis medierne afdækker sådanne.

Ældreområdet er særligt befordrende for sådanne krav om problemløsning, fordi vi alle har førstehåndskendskab til området. Alle politiske partier har holdninger til ældrepolitikken, ligesom en lang række eksperter fra mange forskellige fagområder – lige fra læger, økonomer og historikere til medieforskere (!) – kan inddrages i dækningen af emnet, når en mediestorm raser på ældreområdet. Man kan samtidig antage, at størstedelen af befolkningen har en holdning til, hvordan livet som ældre bør være. Enten fordi man selv er ældre, fordi man forventer at blive ældre, eller fordi man har nære relationer til ældre mennesker. Der er derfor masser af forskellige typer af kilder, der hellere end gerne bidrager til ældredebatten i medierne. Og dette er vigtigt, hvis en

Selv om de tilbagevendende mediestorme på ældreområdet umiddelbart indikerer, at politikerne ikke gør deres arbejde ordentligt, så forholder det sig nærmere stik modsat: Både de nationale og de lokale politikere forholder sig ganske fornuftigt under mediestormene og fortsætter med at passe deres arbejde

sag skal opnå intensiv dækning i medierne over en længere periode.

Ældreområdet rummer dermed også et stort konfliktpotentiale, hvilket er en afgørende betingelse for, at en mediestorm kan vokse frem: Der skal nemlig være nogen – fx politikere, pårørende, professionelle og eksperter – der har lyst til at deltage i ”festlighederne”. Vil hverken politikere, pårørende eller plejepersonale tilkendegive deres holdning i en given sag, er der ikke noget at skrive om. Omvendt hvis de pårørende beskylder plejepersonalet for dovenskab, hvis personalet kritiserer politikerne for at skære i budgettet, og hvis politikerne beskylder hinanden for alskens ulykker i plejesektoren, så er der basis for en storm i medierne. Når forskellige aktører således er enige om at være uenige, kan mediestormen opstå.

Konflikt og modstridende interesser er imidlertid ikke i sig selv nok til at blæse en mediestorm i gang. Vores undersøgelse viser, at storme sædvanligvis tager udgangspunkt i én nyhedshistorie, som bringes i ét medie. Denne nyhed skal rumme mindst et – men gerne flere – normbrud. Her synes ældresektoren at være en stabil leverandør. Et plejepersonale på et ældrecenter, der taler hårdt og nedsættende til beboerne, er et konkret eksempel. Men det er også et normbrud, når Marike Jensen bruger skjult kamera til at dokumentere disse forhold med. Tilsvarende var den RUC-studerende Christian Albrecht Christensens hemmelige tidsstudier af arbejdstiden på Plejecenteret Kærbo i 2000 et normbrud. Både fordi man ikke normalt foretager skjulte målinger af sine kolleger, men også fordi hans konklusion om, at to tredjedele af arbejdstiden blev brugt på at drikke kaffe og diskutere det høje stressniveau på arbejdspladsen, naturligt vækker forargelse.

Normbruddet behøver altså ikke at

vedrøre de ældre direkte. Faktisk tyder vores undersøgelse på, at normbruddet netop – for at åbne debatten – helst skal være flersidet.

Summa summarum: Mediestorme bygger på en nyhed, der indeholder et stort konfliktpotentiale og et antal normbrud, og ældreområdet er tilsyneladende leveringsdygtig i begge dele. Samtidig kan vi konkludere noget mere generelt om mediestormen som fænomen: Det er ikke nyheden – fx plejesvigt på Fælledgården – i sig selv, der er drivkraften i mediestormen, det er nærmere de konflikter og modstridende interesser, der kommer op til overfladen i forbindelse med den sag, som stormen handler om.

Hvordan forløber mediestorme?

Ser vi nærmere på forløbet af de mediestorme, vi har undersøgt, er der en række fællestræk, som formentligt kendetegner de fleste mediestorme, i hvert fald på ældreområdet.

For det første tyder vores undersøgelse på, at mediestorme tager til i styrke efter den første nyhedshistorie i takt med, at flere medier hopper med på historien og bringer nye aspekter frem. Almindeligvis når stormene deres maksimale intensitet efter nogle få dage. De fleste blæser herefter videre i et antal bølgebevægelser med aftagende intensitet. Hver ”bølge” er typisk foranlediget af en ny oplysning i den oprindelige sag, introduktion af en ny kilde (fx en ekspert eller en ny undersøgelse) eller lignende. Sådan bølger stormen frem og tilbage og blæser typisk i ca. tre uger.

Dernæst kan vi se et ganske bestemt mønster i mediernes kildebrug: Umiddelbart efter selve nyheden citeres politikerne, som ytrer deres holdninger og lufter eventuelle løsningsforslag. Denne politiske debat bliver undertiden

Med jævne mellemrum dukker der sager op i medierne, som får en særlig intensiv dækning. Vi kalder dem mediestorme, men faktisk findes der ikke ret meget viden om disse stormes anatomi eller deres betydning for dansk politik. Derfor har vi analyseret fem mediestorme på ældreområdet over en femårig periode: Det viser sig, at stormene har en række fællestræk, men også at dét, der ligner store bølger på et oprørt politisk hav, måske i virkeligheden kun er overfladekrusninger, som ikke medfører de store ændringer på den politiske havbund.

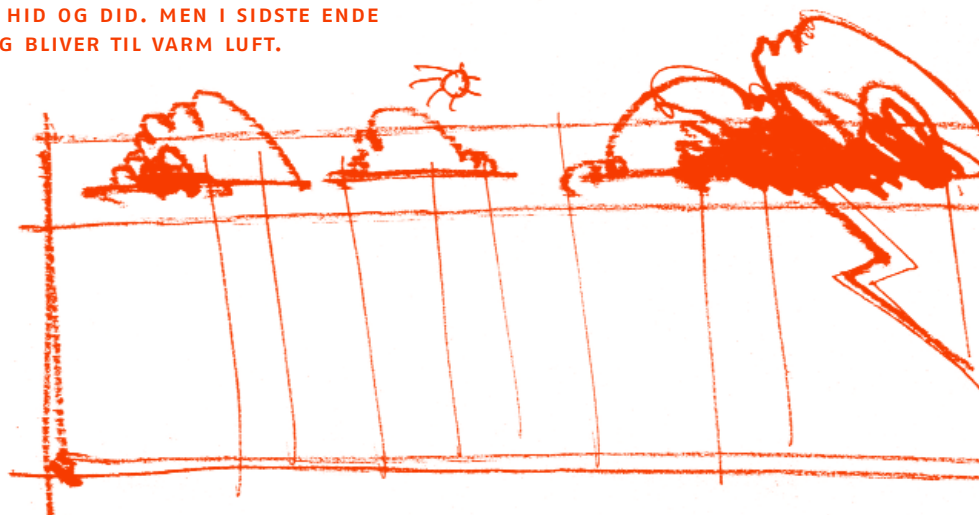
Artiklen baserer sig på bogen *Mediestormens magt. Om mediestorme på ældreområdet og deres indflydelse på ældrepolitikken*.

[Note 1]

Christian Elmelund-Præstekær er ph.d.-studerende cand.scient.pol, cel@sam.sdu.dk, og Charlotte Wien er lektor ph.d., chw@sam.sdu.dk.

Begge er ansat ved Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet.

I LØBET AF DE NÆSTE PAR UGER BLÆSER DET OP TIL VOLDSOM STORM FRA HID OG DID. MEN I SIDSTE ENDE LØJER STORMEN AF OG BLIVER TIL VARM LUFT.

Vejrudsigt: Skandaler på ældreområdet får som regel ingen politiske konsekvenser

suppleret med diverse interesseorganisationer, og efter nogen tid kommer eksperterne på banen. At eksperterne ikke er med fra starten, kan skyldes, at der som bekendt ikke er noget så ødelæggende for en god diskussion som fakta. Og da det jo netop er eksperternes opgave at bidrage med fakta, kommer de ofte til at nedtone konflikterne og dermed udtørre både sagens sensations- og konfliktpotentiale.

Stormenes (manglende) betydning

Det andet hovedmål med undersøgelsen var at undersøge, om de fem mediestorme på ældreområdet fik en reel politisk betydning. Vores korte og måske overraskende svar er nej. Nok identificerede stormene problemer i den offentlige service, men de bragte ikke nødvendigvis hverken løsninger eller forandringer med sig. I hvert fald ikke når man betragter den landspolitiske scene.

Christiansborgpolitikere, og særligt de berørte ordførere og ministre, optrådte ganske vist hyppigt i medierne under de analyserede storme. De tilkendegav holdninger til sagerne og forslag til løsninger. Men at en minister eller et folketingsmedlem *siger*, at vedkom-

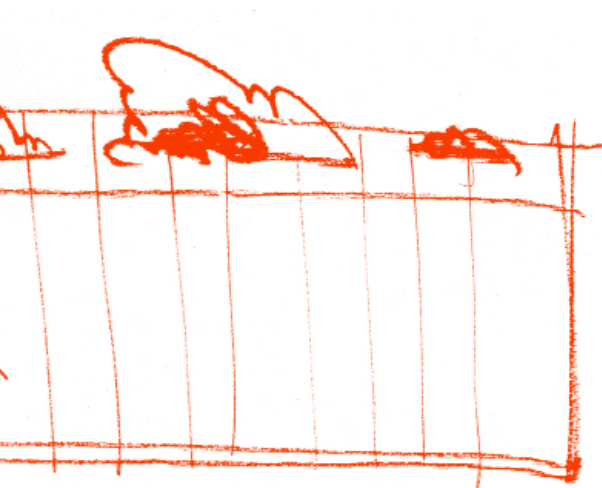
mende vil fremsætte et forslag eller *gøre noget*, er langt fra ensbetydende med, at der rent faktisk sker noget, og at der kommer en politisk forandring ud af det. En væsentlig grund er, at det ofte er oppositionspolitikere, der er hurtigst til at formulere løsningsforslag eller reformer. Men netop fordi disse forslag stammer fra Folketingets mindretal, er det usandsynligt, at de bliver til andet end netop forslag.

Vores analyse af, hvilke markeringer de enkelte politiske ordførere og ministre fremkom med under mediestormene, viser da også, at det var de samme politiske kæpheste, der blev trukket af stalden hver gang. Lidt hårdt skåret til kan man sige, at de politiske partier brugte mediestormene som anledning til at præsentere eller relancere forslag, som de allerede tidligere havde fremlagt eller udarbejdet. Det er derfor en misforståelse at tro, at der "kun sker noget, når medierne har fokus på en sag". Det er ikke mediernes fokus på en sag, der sætter arbejdet i gang, for det sker løbende. Mediefokussen er snarere en anledning for en politiker til få opmærksomhed omkring allerede igangværende arbejde.

Denne konklusion knytter naturligvis an til diskussionen om, hvorvidt medierne har magt til at bestemme, hvad politikerne skal diskutere og træffe beslutninger om. Vores konklusion er, at mediestormene påvirker, hvad politikerne diskuterer i medierne, men at mediestormene kun har forsvindende lille eller ingen indflydelse på, hvad politikerne beslutter: Dels fordi der sjældent kommer nogle konkrete forandringer ud af mediestorme. Dels fordi medierne – som tidligere nævnt – ikke kan skabe en mediestorm ved egen kraft, men er afhængige af, at politikerne rent faktisk gider at deltage i debatten. Politikerne kan på denne måde tie en storm ihjel.

Lokalpolitisk niveau

Perspektivet er ofte – i hvert fald i vores undersøgelse – at problemerne er begrænset til enkelte institutioner eller kommuner. Derfor har vi også undersøgt de politiske reaktioner på det lokalpolitiske niveau. Her er billedet anderledes end på Christiansborg. Dels forblev det ikke kun ved snakken: De lokale politikere gennemførte faktisk undersøgelser og beslutninger, der direkte sigtede på at løse nogle af de problemer, mediestormene kastede lys

over. Dels har vi set eksempler på, at kommunalpolitikere skaffede ekstrabevillinger til ældreplejen for at løse problemerne ad økonomisk vej.

På den baggrund konkluderer vi forsigtigt, at selv om de tilbagevendende mediestorme på ældreområdet umiddelbart indikerer, at politikerne ikke gør deres arbejde ordentligt, så forholder det sig nærmere stik modsat: Både de nationale og de lokale politikere forholder sig ganske fornuftigt under mediestormene og fortsætter med at passe deres arbejde: Regering og Folketing lader det i disse sager være op til et ansvarligt kommunalt selvstyre at løse lokale problemer.

Note 1

Christian Elmelund-Præstekær og Charlotte Wien (2007): *Mediestormens magt. Om mediestorme på ældreområdet og deres indflydelse på ældrepolitikken*. Syddansk Universitetsforlag.

MEDIESTORME 2000-2005			
MEDIESTORM	STARTTIDSPUNKT	SLUTTIDSPUNKT	ANTAL ARTIKLER
Kærbosagen	10/1 2000	27/1 2000	96
Hjemmeplejen i Kbh.	4/8 2001	1/9 2001	204
Ældrechecken	1/11 2002	19/11 2002	31
Efterlønnssagen	11/5 2003	4/6 2003	114
Stregkodesagen	20/1 2005	8/2 2005	112